

Sámánizmus a koreai sorozatokban és filmekben

Sámánizmus és népvallás
(BBN-MON-281)

Surján Ágnes
koreai szak

2013.

Sámánizmus megjelenése a koreai sorozatokban és filmekben

A koreai sámánizmusról

Koreában a sámánizmus története egészen az ősidőig nyúlik vissza. Annak ellenére, hogy a koreai népesség homogénnek mondható, meglehetősen sok külső kulturális hatás érte és formálta a koreaiak hitét, mint például a buddhizmus és a kereszténység. Viszont a főleg mezőgazdaságon és halászaton alapuló koreai társadalomban valószínűleg ez a természeti erőkbe és szellemekbe vetett hit volt a vallásosság első formája. Az emberek a hegy-, víz-, szélistenekhez fohászkoztak a jó termésért és a sámán volt a közvetítő. A sámánok abban különböztek az egyszerű gyógyítóktól, hogy transzba esve közvetlen kapcsolatba léptek a szellemekkel. Ezen szellemek panteonjában a nagy erejű, vezető istenségek mellett helyszellemek, falvak szellemei, de a házi szellemek is befolyásolták a mindennapi emberek életét. A sámánság egyes területeken családi örökség, máshol a szellemek veszik birtokba, a szellemvilág hívja el a kiválasztottat. Itt az elhívó szellemek és istenségek alapján hierarchiába rendeződtek a sámánok. A sámánrituálék is igen változatosak: a beavatási szertartásoktól és a pár órás szertartásoktól kezdve a több napos, táncos, zenés, inkább színházi előadáshoz hasonlítható, tökéletesen levezetett szertartásokig mind megfigyelhető a koreaiaknál. A szertartás során a szellemek meghívására szolgál a rengetegféle jelmez, festmény, szalagok tömkelege, hangszerek sokasága (dobok, gongok, fúvós hangszerek), különböző díszek és a fegyverek. A koreai sámánok nagy része nő, mert a konfucianista társadalomban, ahol a férfiak elsőbbsége volt a jellemző nagyjából minden területen, ott a nőknek a sámánizmus egyfajta kibontakozási lehetőség volt. Későbbi korokban viszont a sámánizmus visszaszorult, a sámánokat a társadalmi rendszerben a legalsó csoportokba sorolták. A Csoszon-korban (1392- 1897) már például nemkívánatosnak nyilvánították és próbálták minél inkább háttérbe szorítani őket. Manapság még mindig a köznép részeként tekintenek rájuk, viszont egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek és egyre több helyen, így a filmekben és sorozatokban is találkozhatunk a sámánizmussal.

Sámánizmus a mai Koreában

Napjainkban Dél- Korea az egyik legdinamikusabban fejlődő, legmodernebb ország a világon. A lakosság nagy része nagyvárosokban él, vidékről a modernebb környezetbe költöztek.

Sokan nem tudnak megküzdeni a mai rohanó világ stresszes dolgaival. Ez még inkább jellemző azokra, akik a mezőgazdasággal és halászattal foglalkozó vidéki területeken, régi hagyományokat és szokásokat követve nőttek fel és később költöztek városba. Talán pont ezért sokan fordulnak a hagyományos, a koreai kultúrában mély gyökerekkel rendelkező sámánizmushoz, annak ellenére, hogy rengeteg vallás, egyház van jelen. Természetesen ez főleg az idősebb korosztályra vonatkozik, akik már lehet, hogy csak megszokásból, babonából, de még mindig gyakran felkeresik a sámánokat. Van, aki vasárnaponként templomba jár, de néha- néha, biztos, ami biztos alapon beruház egy- két amulettre. Egészségügyi, párkapcsolati problémákra vagy csak egyszerű hétköznapi gondokra keresnek megoldást, amiken a sámánok sokszor amulettfélékkel próbálnak segíteni. Ha azok nem működnek, akkor jöhetnek a mindenféle szertartások. Sokan az egybekelés előtt kikérik a sámán véleményét a kapcsolat jövőjéről, és még manapság is lehetséges, hogy esküvőket mondjanak le, ha nem jósólnak szép jövőt a párnak. Ezekért a szertartásokért természetesen fizetni kell, ami esetenként nem is kis összegű pénzt jelent.

A fiatalság körében ezek a dolgok már nem annyira népszerűek, viszont néha, „csak úgy szórakozásból”, jóvendülésre, vagy a párkapcsolat jövőjéről érdeklődve betérhetnek egy-egy szentélybe. Koreai barátaimat, ismerőseimet a témáról kérdezgetve kiderült, hogy sokan egyáltalán nem is hisznek az ilyen jóvendöléseknek, amennyiben viszont mégis „bejön” egy- két jóslat, jellemzés, lehet, hogy elkezdenek kicsit bízni ebben a vallásformában. Többen ijesztőnek, félelmetesnek találják az ilyenfajta dolgokat és inkább elkerülik. Mások viszont annak ellenére, hogy más vallások követői, mégis egyfajta tisztelettel tekintenek a sámánizmusra, és a koreai kultúra fontos részeként támogatják a népszerűsítését. Erre véleményem szerint az egyik legjobb megoldás a sámánizmus megjelenítése a sorozatokban és filmekben, mivel ezek az internetnek és az egyre több külföldre is sugározó koreai tévécsatornának köszönhetően rengeteg Korea iránt érdeklődő emberhez juthat el. Még ha sokszor nem helyesen, eltúlozva, inkább a „nyugati” varázsláshoz hasonlítható motívumokkal is jelenítik meg, mégis betekintést nyerhetünk a koreai kultúra egyik igen gazdag részébe.

Filmek, sorozatok

A következőkben pár, az utóbbi években megjelent film és sorozat részletesebb leírásával fogom bemutatni, hogy napjainkban milyen formában jelenítik meg a sámánizmust a koreai televíziós médiában.

The Moon That Embraces The Sun(해를 품은 달)

2012. január 4-március 15. között, az MBC csatornán sugárzott, Jeong Eun-gwol regénye alapján készült, 20 epizódos történelmi sorozat hatalmas sikert aratott mind Dél-Koreában, mind a környező országokban. Több neves díjátadón nyert díjat. A két főszereplő, Kim Soohyun és Han Ga-in manapság az egyik legjobban foglalkoztatott médiaszereplők.

Az események a Csoszon- dinasztia alatt játszódnak, de kitalált történetet dolgoznak fel. Lee Hwon koronaherceg és Heo Yeon-woo, egy magas rangú tisztviselő lánya között szerelem fűződik, amit a hivatalnokság és az ifjú koronahercegnő nem támogat. A koronahercegnő Yeon-woo bátyjába szeret, de házasságuk nem valósulhatna meg, ha testvéreik kerülnének a trónra. Ezért az anyakirálynő a kislányt támogatva a királyi udvar fő sámánasszonyához fordul segítségért. A sámánasszony a sötét erőkhöz fordulva megöli Yeon-woo-t.

Véleményem szerint ez a jelenet kicsit eltúlozva mutatja be a sámánizmust, nem teljesen hiteles a megjelenítése. Leginkább a nyugati gyerekmesék gonosz boszorkányainak sötétvarázslataihoz hasonlítanám (annyi különbséggel, hogy a főszereplők itt koreai népviseletben vannak), mivel a sámánasszony uralja a gonosz erőket, rosszra használja. A történet szerint a lány végül nem hal meg, csak varázslattal megszüntették az életjeleit. Miután eltemették, a sámánasszony felkereste a sírt és egy újabb varázslattal visszavezette a lányt az élők sorába, de az elvesztette az emlékeit. Ezután a sámánasszony tanítványaként nevelkedett. A sorozat további részében többször bepillantást nyerhetünk, hogy hogyan éltek a sámánok a királyi udvarban, milyen belviszályok voltak köztük, hogyan bántak a tanítványokkal. Több olyan jelenet is volt, ahol valamelyik sámán a testébe fogadott egy szellemet és az ő utasításait közvetítette. Mindeközben a nagykorúvá érett, királlyá választott, szerelme elvesztését kiheverni nem tudó Lee Hwon megházasodott, de nem volt boldog, betegeskedett, nem tudott elaludni. Ezért az udvari sámán talizmánként Yeon-woo, mint sámánt küldte hozzá minden este, de nem láthatták egymást. Itt is jól megfigyelhető volt, hogy még ebben a korban is nagyon bíztak az ilyen praktikák működőképességében. Természetesen a király sokkal jobban lett és meg akarta ismerni a lányt és ebből konfliktusok alakultak ki. A történet vége felé, a Yeon-woo emlékeinek visszanyerését bemutató jelenet is igazán eltúlozva, teátrálisan mutatta be a sámánisztikus szellemek erejét. A történet természetesen jól végződött, mindenki meglelte a boldogságot. Véleményem szerint ez a sorozat, még ha a történelmi hangulatot jól is jelenítette meg, a sámánizmust bemutató jelenetekkel kissé hamis képet festhet a témát nem ismerők előtt.

Salamander Guru and The Shadows (도룡뇽도사와 그림자 조작단)

A 2012. január 27-március 30. között, az SBS csatornán vetített, Park Seung Min által rendezett sorozat, Choi Minho, Oh Dal Soo, Im Won Hee, Ryu Hyun Kyung főszereplésével már egy modernebb megjelenítése a sámánizmusnak. A komikus, bűnügyi, 10 epizódos sorozat nem aratott akkora sikert, mint a fentebb bemutatott, talán azért mert az SBS csatorna nem a sorozatairól híres. A történet szerint Min Hyuk, egy árva kisfiú, aki ifjúkorára számítógépszénivé fejlődött, mindent megpróbál, hogy megtalálja szülei gyilkosát. A keresés során hozza őt a sors össze két, igencsak szerencsétlen gengszterrel, Sun Dallal és Won Sammal. A két rosszfiú menekülés közben épp egy guru házába vetődött be, ahol az idős embert elintézve átvették a szerepét, és a jövőből kívántak meggazdagodni. Min Hyuk beállt a segítőknek, mert nagyon jól jött a számítógépes tudása a semmilyen látnoki képességekkel nem rendelkező hamis sámánoknak. A sorozat minden epizódjában egy-egy bűntényt oldottak meg, mert a két gazember megpróbálta jótettekkal kijavítani a múltbéli hibákat. A guru a történetben egy szalamandra istenséget közvetített, hagyományos viseletben volt, hagyományos koreai házban rendezkedett be, szentélyében feliratos szalagok, az istenséget ábrázoló motívumok voltak és szalamandrás érmeket, csörgőket használt. Ez a sorozat teljesen alátámasztja koreai barátaim állításait, mert tökéletesen volt benne ábrázolva, ahogy az idősebb generáció tagjai bizalommal fordultak a sámánhoz, hittek neki és követték az utasításait, míg ha fiatalabb vendégek járultak a sámán elé, azok már néha kételkedve fogadták a jóslatokat, megkérdőjelezték a sámán hitelességét. Többször próbálták ábrázolni,

ahogy a sámán jövődől, de ugyanakkor látja az emberek jelenlegi problémáit is vagy ahogy éppen a szalamandra istenség befogadását megkísérelve transzba esik, de ez már csak a sorozat komikus mivolta miatt sem volt hiteles. Egyes részekben másik, „rivális” sámánokat, másfajta jövődölési szertartásokat, különböző szentélyeket, másfajta istenségekkel való kommunikációt, a transzba esés más módon való megkísérlését is bemutatták. Ezeknél is kiderült később, hogy valamilyen külső segítséggel dolgoztak, erősítve a nézőben azt az érzést, hogy a manapság, nagyvárosokban praktizáló „sámánok” teljesen hiteltelenek és semmi közülük nincs a hagyományos koreai sámánokhoz. Sőt mivel a szolgáltatásokért elég sok pénzt kérnek el, inkább szélhámosoknak és csalóknak vannak beállítva, valamint azt a benyomást erősítik, hogy napjainkban azok „állnak” sámánnak, akik ebből szeretnének meggazdagodni és nem azok, akikben ténylegesen van tehetség vagy valamilyen öröklött hajlam. Nem koreaiaként, bennem ez a sorozat azt az érzést keltette, hogy a koreaiak ugyanúgy viszonyulnak a sámánizmushoz, jövődöléshez, amulettekhez és szerencsehozó talizmánokhoz, mint Európában a boszorkányokhoz és jósokhoz- nem sok bizalommal. Viszont jól látható, hogy az igény mindig megvan a misztikus dolgokra, és mindenki vágyik egy kis borzongásra, hogy egy mágikus képességekkel rendelkező emberrel találkozzon.

Ghost Sweepers (점쟁이들)

A 2012. október 3.-án debütált *Ghost Sweepers* című filmet Shin Jung-Won rendezte és a főszerepben Kim Su-Ro, Kang Ye-Won, Lee Je-Hoon, Kwak Do-Won, Kim Yoon-Hye, Yang Kyung-Mo játszottak. A történet egy Uljin nevű városkában játszódik, amit különösen gonosz, sötét erők tettek lakhatatlanná, amiért a város egyik nagyon befolyásos vezetője az ország 50 legjobb paranormális jelenségekkel foglalkozó szakemberét egy busszal odaszállította. Már út közben, amikor átlépték Uljin határát, a szellem hatására többen transzba estek. Megérezve a szellem erejét, a megérkezés után rögtön hozzá is fogtak a gonosz szellemek megidőzésére szolgáló szertartáshoz. A megidézést két sámán vezette: az egyikük egy nagyon modern, fehér öltönybe öltözött, nyilvánvalóan csak pénzért dolgozó, tényleges képességekkel nem rendelkező férfi, a másik pedig egy mágikus, szellemeket meglátó szemmel rendelkező, szegényes ruhába öltözött, de kicsit hitelesebb jós volt. A szertartás viszont egészen hihetően volt megjelenítve: feliratokkal ellátott szalagokkal, a koreai sámánizmusra jellemző táncokkal, dobszóval, sámánszövegekkel, áldozatnak kirakott gyümölcsökkel, jelmezekkel próbálták a helyszellemet megidézni. Miután a szellemet ezzel csak felbőszítették és az lerombolta a felállított áldozati oltárt, a szakemberek többsége rögtön távozott és csak öten maradtak: a fentebb említett sámánok, egy jövőbe látó kisfiú, egy múltba látó, inkább nyugati boszorkányra emlékeztető lány és egy modern eszközökkel szellemeket kutató férfi. A film során nagyon sok sámánizmust imitáló jelenet volt. A két látó többször esett transzállapotba: a kisfiút inkább megszállta a szellem, rázkódott, elvesztette az eszméletét, míg a lánynak csak akkor voltak látomásai, ha hozzáért valamilyen tárgyhoz. A mágikus szemmel rendelkező sámán egy halott család szellemeivel kommunikált (de nem esett transzba), meglátta a tenger felett közeledő szellemeket (valamint a film egy másik részében a jövődőlést hajtott végre, talizmánt írt a problémáira megoldást kereső nőnek). Vele végül a szellem végzett, ami szintén egy nagyon eltúlzott jelenet volt, mert a szellem testet öltött, fel-le reptetve dobálta az embert, de végül egy késsel szúrta le. Később őt a másik sámán egy oltárszerűsénél próbálta

megidézni. A szellem legyőzéséhez való felkészüléskor töröket készítettek elő, feliratos szalagokat, amuletteket festettek. A rossz erők legyőzésére ezeket a talizmánokat etették meg a szellemek által megszállt emberekkel. Annak ellenére, hogy a sámánszertartást hitelesen mutatták be, összességében ez a film is azt a benyomást kelti a nézőben, mint az előzőkben bemutatott, másik modern megjelenítés: a sámánizmust a többi okkult tudomány közé sorolja, a sámánokat bazári kártyajósokkal, varázslókkal hozza egy szintre, vagy a modern műszerekkel rendelkező „szellemirtók” társaként jeleníti meg, tekintettel nem lévén a sámánizmus koreai kultúrában való fontosságával.

Összegezve, ha valaki a koreai sámánizmus iránt érdeklődik, akkor inkább a történelmi sorozatokat részesítse előnyben. A modern feldolgozásokból elveszik a sámánizmus iránti tisztelet és a sámánokat inkább pénzéhes csalóként jelenítik meg és nem úgy, mint a hagyományos kultúra továbbvivőit.

Források:

- http://en.wikipedia.org/wiki/Moon_Embracing_the_Sun
- <http://koreanshamanism.tumblr.com/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Korean_shamanism
- http://asianwiki.com/Ghost_Sweepers
- http://en.wikipedia.org/wiki/Salamander_Guru_and_The_Shadows
- <http://twitchfilm.com/2013/01/gangster-moonlighting-as-shaman-in-korean-comedy-man-on-the-edge.html>
- http://www.nytimes.com/2007/07/07/world/asia/07korea.html?pagewanted=all&_r=1
&
- Beszélgetés koreai diákokkal (2013.01.28)